

ВСТУП

Дисципліна "Історія та теорія політичних партій та партійних систем" належить до циклу нормативних дисциплін професійної підготовки і займає важливе місце у підготовці фахівців освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю 052 «Політологія» за освітньо-професійною програмою «Політологія».

Пререквізити: Державне управління та місцеве самоврядування, Політичні системи країн світу.

Кореквізити: Політичний менеджмент і маркетинг, Вибори та виборчі системи, Політичні конфлікти та медіація.

Відповідно до Стандарту вищої освіти із спеціальності та освітньої програми дисципліна має забезпечити:

компетентності: знання предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки; здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичних теорій, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності; здатність аналізувати у різних контекстах функціонування політичних акторів та інститутів, а також владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку; здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності; здатність до прийняття управлінських рішень у сфері політичних відносин та до виконання функцій, що забезпечують розв'язання суспільно-політичних проблем, зокрема, політико-організаційних, експертних, дорадчих та консультаційних із урахуванням регіонального контексту;

програмні результати навчання: вміння використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки; вміння описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; здійснювати аналіз діяльності політичних акторів та інститутів, влади та урядування, політичних систем та режимів, політичної поведінки у різних контекстах їх функціонування; реалізовувати управлінську діяльність у сфері політичних відносин та виконувати політико-організаційні, експертні, дорадчі та консультаційні функції, що забезпечують розв'язання суспільно-політичних проблем із урахуванням регіонального контексту.

Мета дисципліни – надання студентам теоретичних знань про організацію та функціонування політичних партій та партійних систем як складного соціально політичного явища; формування практичних умінь і навичок аналізу діяльності політичних партій та функціонування партійних систем.

Предметом дисципліни "Теорія політичних партій та партійних систем" є: теорія політичних партій та партійних систем, дослідницькі моделі партій та партійних систем, функції політичних партій, типологія партій та партійних систем, сучасні форми партійної організації, коаліційна політика партій, теорія партійних змін, тенденції розвитку партій та партійних систем.

Завдання дисципліни. Завданнями навчальної дисципліни є набуття знань щодо: значення, ролі та місця політичних партій у політичній системі та суспільстві в цілому; та вмінь щодо: оцінювання сучасного стану партійної діяльності, аналізу умов виникнення партій, аналізу особливостей функціонування партійних систем.

Результати навчання. Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки та володіти сучасною методологією аналізу політичних партій й партійних систем; описувати, пояснювати й оцінювати діяльність політичних партій у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; досліджувати політичні методи, цілі, проблеми, розв'язання й політичну логіку політичних партій; визначати ознаки і типи політичних партій; робити аналіз системи організаційних структур, пов'язаних із взаємовідносинами партій та інститутів держави, специфіки відносин сучасних українських партій з органами державної влади та громадянським суспільством; аналізувати роль партій у розвитку суспільства та його політичних інститутів; оцінювати якість виконання функцій політичними партіями; коригувати цілі та структуру діяльності сучасних партій з урахуванням внутрішніх та зовнішніх чинників; розробляти конкретні рекомендації та пропозиції з метою удосконалення партійної діяльності; аналізувати підходи до порядку створення та діяльності політичних партій; виокремлювати різновиди партійних систем, їх концептуальне спрямування; аналізувати програмні положення і практичні дії політичних партій України та зарубіжних країн; визначати шляхи адаптації зарубіжного досвіду ефективної партійної діяльності.

3. СТРУКТУРА

	Кількість годин, відведених на:					
	Денна форма			Заочна форма		
	Лекції	Практичні заняття	СРС	Лекції	Практичні заняття	СРС
1. Суть поняття “політична партія”. Походження партій та їх роль у житті суспільства.	2	2	5	2		7
2. Етапи історичного розвитку партій.	2		5			8
3. Етапи становлення теорії політичних партій і партійних систем.	2	2	5			8
4. Взаємодія партій з громадянським суспільством.	2		5			8
5. Типології політичних партій.	2	2	5		2	7
6. Елементи (індикатори) політичної партії.	2		5			8
7. Функції політичних партій.	2	2	5		2	7
8. Партійне керівництво.	2		5			8
9. Ідеології політичних партій.	4	2	10			16
10. Фінансування політичних партій.	2	2	5			8
11. Основні методи та засоби діяльності політичних партій.	2		10			8
12. Політичні технології в діяльності партій.	2	2	5			8
13. Роль політичних партій в процесі державного управління.	2		5			8
14. Сучасні тенденції розвитку політичних партій.	2	2	5	2		7
15. Партійна система.	2		6	2		7
16. Типологія партійних систем.	2	2	5		2	7
17. Характеристика головних типів партійних систем.	2		5			8
Разом	36	18	96	6	6	138

4 Програма навчальної дисципліни

4.1 Зміст лекційного курсу

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Тривалість лекції, год.
1	<p>Суть поняття “політична партія”. Походження партій та їх роль у житті суспільства. Сутність, роль та значення партій у розвитку суспільства та його політичних інститутів. Партії та демократія. Походження політичних партій. Партії і політична система суспільства. Підходи до визначення політичної партії.</p> <p>Літ.: [1] с. 3-11; [2] с. 21-40; [3] с. 11-28; [4] с. 6-18; [6] с. 14-36.</p>	2
2	<p>Етапи історичного розвитку партій. Взаємозв'язок історії та теорії політичних партій. Сучасні політичні партії та їх історичні форми. Партії як продукт історичного розвитку країни. Вплив історичних традицій, національних особливостей, факторів конституційно-політичної та правової системи, ідейно політичних, культурних, релігійних моментів на становлення та функціонування партій. Етапи історичного розвитку партій. Схема визначення етапів історичного розвитку партій. Партії як аристократичні угруповання. Партії як політичні клуби.</p> <p>Літ.: [1] с. 12-18; [2] с. 35-48; [3] с. 45-62; [4] с. 19-45; [8] с. 36-42.</p>	2
3	<p>Етапи становлення теорії політичних партій і партійних систем. Зародження теорії політичних партій. Трактатування політичних партій в англо-американській політичній традиції. Формування концепції партій у романо-германських політико-правових ученнях. Формування класичної теорії політичних партій. Формування сучасної теорії політичних партій та партійних систем.</p> <p>Літ.: [1] с. 12-18; [2] с. 35-48; [3] с. 45-62; [4] с. 19-45; [8] с. 36-42.</p>	2
4	<p>Взаємодія партій з громадянським суспільством. Громадянське суспільство і політичні партії. Становлення політичних партій з громадських організацій. Політичні партії та профспілки.</p> <p>Літ.: [2] с. 52-79; [2] с. 50-85; [3] с. 65-86; [7] с. 36-49.</p>	2
5	<p>Типології політичних партій. Формування системи критеріїв типологізації політичних партій. Функціональний та організаційний виміри класифікаційного поділу політичних партій. Альтернативні класифікації політичних партій.</p> <p>Літ.: [1] с. 21-59; [2] с. 86-101; [3] с. 88-86; [7] с. 51-75; [9] с. 36-54.</p>	2
6	<p>Елементи (індикатори) політичної партії. Організованість політичної партії. Залученість. Узгодженість дій. Автономія. Проблемна орієнтація. Класовість. Партійна програма. Стратегія і тактика. Місце в системі влади. Інституалізація.</p> <p>Літ.: [1] с. 60-97; [3] с. 88-109; [7] с. 75-98; [9] с. 55-89.</p>	2
7	<p>Функції політичних партій. Визначення функцій партій і їх типологія. Функції політичних партій – площини їхньої активності. Функції партій у недемократичних постколоніальних державах.</p> <p>Літ.: [1] с. 98-123; [3] с. 110-134; [7] с. 100-108; [9] с. 90-114; [10].</p>	2
8	<p>Партійне керівництво. Суть поняття “партійне керівництво”. Типи</p>	2

	<p>партійного керівництва. Партійні коаліції. Теорія коаліцій. Теорія “кризи партійного керівництва” та її інтерпретації. Літ.: [1] с. 124-146; [2] с. 96-124; [7] с. 87-136.</p>	
9	<p>Ідеології політичних партій. Заняття 1. Ідеологія та її роль у житті політичних партій. Ідеологія радикальних політичних об’єднань. Традиціоналізм. Фашизм. Марксизм-ленінізм. Радикальний теїзм. Фундаменталізм. Літ.: [1] с. 178-214; [2] с. 125-146; [3] с. 135-158; [4] с. 98-126; [6] с. 45-49.</p>	2
10	<p>Ідеології політичних партій. Заняття 2. Ідеологія центристських політичних об’єднань. Лібералізм. Консерватизм. Християнська демократія. Соціал-демократія. Ідеологія ліво-лібертальних об’єднань. Екологізм (енвіроументалізм). Фемінізм. Пацифізм. Постіндустріалізм. Сім’ї політичних партій. Літ.: [1] с. 178-214; [2] с. 125-146; [3] с. 135-158; [4] с. 98-126; [6] с. 45-49.</p>	2
11	<p>Фінансування політичних партій. Демократичні стандарти фінансування політичних партій. Основні механізми фінансового контролю та санкцій. Досвід фінансової діяльності партій у сучасній Україні. Літ.: [3] с. 189-212; [4] с. 130-155; [6] с. 50-53.</p>	2
12	<p>Основні методи та засоби діяльності політичних партій. Партії – головний суб’єкт електоральної організації виборчих кампаній. Засоби масової інформації в електоральній діяльності політичних партій. Участь політичних партій у виборчому процесі: особливості регламентації. Літ.: [1] с. 224-268; [3] с. 168-187; [7] с. 146-187; [9] с. 134-143; [10].</p>	2
13	<p>Політичні технології в діяльності партій. Специфіка застосування політичних технологій у роботі партій. Особливості побудови іміджу політичної партії та її репутації. Девіантні технології у діяльності політичних партій. Літ.: [1] с. 278-290; [3] с. 289-298; [9] с. 34-35, 46-47, 87-88.</p>	2
14	<p>Роль політичних партій в процесі державного управління. Особливості взаємодії держави та політичних партій. Парламентська діяльність політичних партій. Роль політичних партій у формуванні виконавчої влади. Літ.: [1] с. 269-280; [3] с. 189-197; [7] с. 190-196; [9] с. 234-235, 345-346; [10]</p>	2
15	<p>Сучасні тенденції розвитку політичних партій. Умови зародження та зміни ролі сучасних політичних партій. Тенденції розвитку сучасних політичних партій. Методики дослідження ролі та функціональності політичних партій. Літ.: [3] с. 198-212; [7] с. 196-215; [9] с. 238-240, 345-349.</p>	2
16	<p>Партійна система. Суть поняття “партійна система”. Конфігурація партійної системи. Фактори, що визначають конфігурацію партійної системи. Виборча система як чинник формування партійної системи. Роль політичного режиму у формуванні партійної системи. Основні</p>	2

	суперечності, які визначають конфігурацію партійної системи (за А.Лейпхартом). Модель С. Ліпсета та С. Роккана. Літ.: [1] с. 345-367; [2] с. 421-467 [3] с. 234-246; [6] с. 49-54.	
17	Типологія партійних систем. Роль соціально-політичних поділів у розробці типології партійних систем. Суть поняття “соціально-політичний поділ”. Соціально-політичні поділи на виборчій арені. Формування соціально-політичних поділів. Типи соціально-політичних поділів. Основи типології партійних систем. Типологія на основі кількісного критерію. Типологія на основі якісних критеріїв. Типологія М. Дюверже. Типологія Дж. Блонделя. Типологія Дж. Сарторі. Типологія Дж. Сміта. Типологія П. Маера. Літ.: [1] с. 368-378; [2] с. 468-471; [3] с. 247-257; [6] с. 55-60.	2
18	Характеристика головних типів партійних систем. Особливості головних типів партійних систем. Однопартійна система. Двопартійна система. Багатопартійна система. Характеристика багатопартійних систем. Літ.: [1] с. 368-378; [2] с. 468-471; [3] с. 247-257; [6] с. 55-60; [7] с. 418-428; [9] с.123-124; 167-168; 323; 487-488.	2
Разом		36

Перелік оглядових лекцій для студентів заочної форми навчання

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Тривалість лекції, год.
1	Суть поняття “політична партія”. Походження партій та їх роль у житті суспільства. Сутність, роль та значення партій у розвитку суспільства та його політичних інститутів. Партії та демократія. Походження політичних партій. Партії і політична система суспільства. Підходи до визначення політичної партії. Літ.: [1] с. 3-11; [2] с. 21-40; [3] с. 11-28; [4] с. 6-18; [6] с. 14-36.	2
2	Сучасні тенденції розвитку політичних партій. Умови зародження та зміни ролі сучасних політичних партій. Тенденції розвитку сучасних політичних партій. Методики дослідження ролі та функціональності політичних партій. Літ.: [3] с. 198-212; [7] с. 196-215; [9] с. 238-240, 345-349.	2
3	Партійна система. Суть поняття “партійна система”. Конфігурація партійної системи. Фактори, що визначають конфігурацію партійної системи. Виборча система як чинник формування партійної системи. Роль політичного режиму у формуванні партійної системи. Основні суперечності, які визначають конфігурацію партійної системи (за А.Лейпхартом). Модель С. Ліпсета та С. Роккана. Літ.: [1] с. 345-367; [2] с. 421-467 [3] с. 234-246; [6] с. 49-54.	2
Разом		6

4.2 Зміст практичних занять
Перелік практичних занять для студентів денної форми навчання

Номер п/п	Перелік тем	Тривалість, год.
1	<p>Суть поняття “політична партія”. Походження партій та їх роль у житті суспільства. Сутність, роль та значення партій у розвитку суспільства та його політичних інститутів. Партії та демократія. Походження політичних партій. Партії і політична система суспільства. Підходи до визначення політичної партії.</p> <p>Літ.: [1] с. 3-11; [2] с. 21-40; [3] с. 11-28; [4] с. 6-18; [6] с. 14-36.</p>	2
2	<p>Етапи становлення теорії політичних партій і партійних систем. Зародження теорії політичних партій. Трактатування політичних партій в англо-американській політичній традиції. Формування концепції партій у романо-германських політико-правових ученнях. Формування класичної теорії політичних партій. Формування сучасної теорії політичних партій та партійних систем.</p> <p>Літ.: [1] с. 12-18; [2] с. 35-48; [3] с. 45-62; [4] с. 19-45; [8] с. 36-42.</p>	2
3	<p>Типології політичних партій. Формування системи критеріїв типологізації політичних партій. Функціональний та організаційний виміри класифікаційного поділу політичних партій. Альтернативні класифікації політичних партій.</p> <p>Літ.: [1] с. 21-59; [2] с. 86-101; [3] с. 88-86; [7] с. 51-75; [9] с. 36-54.</p>	2
4	<p>Функції політичних партій. Визначення функцій партій і їх типологія. Функції політичних партій – площини їхньої активності. Функції партій у недемократичних постколоніальних державах.</p> <p>Літ.: [1] с. 98-123; [3] с. 110-134; [7] с. 100-108; [9] с. 90-114; [10].</p>	2
5	<p>Ідеології політичних партій. Ідеологія та її роль у житті політичних партій. Ідеологія радикальних політичних об'єднань. Традиціоналізм. Фашизм. Марксизм-ленінізм. Радикальний теїзм. Фундаменталізм.</p> <p>Літ.: [1] с. 178-214; [2] с. 125-146; [3] с. 135-158; [4] с. 98-126; [6] с. 45-49.</p>	2
6	<p>Фінансування політичних партій. Демократичні стандарти фінансування політичних партій. Основні механізми фінансового контролю та санкцій. Досвід фінансової діяльності партій у сучасній Україні.</p> <p>Літ.: [3] с. 189-212; [4] с. 130-155; [6] с. 50-53.</p>	2
7	<p>Основні методи та засоби діяльності політичних партій. Партії – головний суб'єкт електоральної організації виборчих кампаній. Засоби масової інформації в електоральній діяльності політичних партій. Участь політичних партій у виборчому процесі: особливості регламентації.</p> <p>Літ.: [1] с. 224-268; [3] с. 168-187; [7] с. 146-187; [9] с. 134-143; [10].</p>	2
8	<p>Сучасні тенденції розвитку політичних партій. Умови зародження та зміни ролі сучасних політичних партій. Тенденції розвитку сучасних політичних партій. Методики дослідження ролі та функціональності політичних партій.</p>	2

	Літ.: [3] с. 198-212; [7] с. 196-215; [9] с. 238-240, 345-349.	
9	Типологія партійних систем. Роль соціально-політичних поділів у розробці типології партійних систем. Суть поняття “соціально-політичний поділ”. Соціально-політичні поділи на виборчій арені. Формування соціально-політичних поділів. Типи соціально-політичних поділів. Основи типології партійних систем. Типологія на основі кількісного критерію. Типологія на основі якісних критеріїв. Типологія М. Дюверже. Типологія Дж. Блонделя. Типологія Дж. Сарторі. Типологія Дж. Сміта. Типологія П. Маєра. Літ.: [1] с. 368-378; [2] с. 468-471; [3] с. 247-257; [6] с. 55-60.	2
Разом		18

Перелік практичних занять для студентів заочної форми навчання

№ п/п	Теми практичних занять	Тривалість, год.
1	Типології політичних партій. Формування системи критеріїв типологізації політичних партій. Функціональний та організаційний виміри класифікаційного поділу політичних партій. Альтернативні класифікації політичних партій. Літ.: [1] с. 21-59; [2] с. 86-101; [3] с. 88-86; [7] с. 51-75; [9] с. 36-54.	2
2	Функції політичних партій. Визначення функцій партій і їх типологія. Функції політичних партій – площини їхньої активності. Функції партій у недемократичних постколоніальних державах. Літ.: [1] с. 98-123; [3] с. 110-134; [7] с. 100-108; [9] с. 90-114; [10].	2
3	Типологія партійних систем. Роль соціально-політичних поділів у розробці типології партійних систем. Суть поняття “соціально-політичний поділ”. Соціально-політичні поділи на виборчій арені. Формування соціально-політичних поділів. Типи соціально-політичних поділів. Основи типології партійних систем. Типологія на основі кількісного критерію. Типологія на основі якісних критеріїв. Типологія М. Дюверже. Типологія Дж. Блонделя. Типологія Дж. Сарторі. Типологія Дж. Сміта. Типологія П. Маєра. Літ.: [1] с. 368-378; [2] с. 468-471; [3] с. 247-257; [6] с. 55-60.	2
Разом		6

4.3 Зміст самостійної (у т. ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів *денної* форми навчання полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації, підготовці до семінарських занять та виконанні індивідуальних завдань тощо.

Обсяг самостійної роботи з дисципліни становить 96 години.

Вона включає:

- опрацювання теоретичного матеріалу (конспекту лекцій, навчальної літератури);
- опрацювання додаткової літератури при підготовці до семінарських занять;
- виконання індивідуальних завдань;
- підготовка до контрольних заходів тощо.

4.3.1. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Метою індивідуального завдання є поглиблення, узагальнення та закріплення знань, отриманих студентами під час вивчення дисципліни та набуття теоретичних і практичних навичок їхнього використання у професійній діяльності. Індивідуальне завдання виконується самостійно кожним студентом на основі опрацьованих джерел та оформляється відповідно до вимог.

Кейс «Створення та державна реєстрація політичної партії»

Завдання: підготуйте частковий пакет документів, необхідний для реєстрації політичної партії, для подачі в Міністерство Юстиції:

1. Заяву, написану від імені лідера партії.
2. Затверджений членами політсили статут, а також детально розписану програму, в якій обумовлені не тільки ідеї, але і способи їх втілення.
3. Підписні листи, що дозволяють зареєструвати політичну партію на підставі масової підтримки даної організації громадянами України (не менше 100 із необхідних 10 тис. підписів)
4. Інформацію про керівництво, що включає в себе біографію представників політсили, а також дані про їх профільну освіту.

Зміст самостійної роботи студентів денної форми навчання

Номер тижня	Перелік тем	Вид самостійної роботи	Тривалість, год.
1	Суть поняття “політична партія”. Походження партій та їх роль у житті суспільства	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т1, підготовка до усного опитування та поточного контролю, обрання теми курсової роботи.	7
2	Етапи історичного розвитку партій	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т2, отримання та початок виконання індивідуального завдання.	8
3	Етапи становлення теорії політичних партій і партійних систем	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т3, підготовка до усного опитування та поточного контролю, виконання індивідуального завдання; розробка плану курсової роботи.	8
4	Взаємодія партій з громадянським суспільством	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т4, виконання індивідуального завдання, написання курсової роботи.	8
5	Типології політичних партій	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т5, підготовка до усного опитування та поточного контролю, виконання індивідуального завдання, написання курсової роботи.	7

6	Елементи (індикатори) політичної партії	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т6, виконання індивідуального завдання, написання курсової роботи.	8
7	Функції політичних партій	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т7, підготовка до усного опитування та поточного контролю, виконання індивідуального завдання, написання курсової роботи.	7
8	Партійне керівництво	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т8, виконання індивідуального завдання, написання курсової роботи.	8
9	Ідеології політичних партій	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т9, підготовка до усного опитування та поточного контролю, виконання індивідуального завдання, написання курсової роботи.	8
10	Ідеології політичних партій	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т9, виконання індивідуального завдання, написання курсової роботи.	8
11	Фінансування політичних партій	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т10, підготовка до усного опитування та поточного контролю, виконання індивідуального завдання, написання курсової роботи.	8
12	Основні методи та засоби діяльності політичних партій	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т11, виконання індивідуального завдання, написання курсової роботи.	8
13	Політичні технології в діяльності партій	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т12, підготовка до усного опитування та поточного контролю, виконання індивідуального завдання, написання курсової роботи.	8
14	Роль політичних партій в процесі державного управління	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т13, виконання індивідуального завдання, написання курсової роботи.	8

15	Сучасні тенденції розвитку політичних партій	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т14, підготовка до усного опитування та поточного контролю, виконання індивідуального завдання, написання курсової роботи.	7
16	Партійна система	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т15, виконання індивідуального завдання.	7
17	Типологія партійних систем	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т16, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	7
18	Характеристика головних типів партійних систем	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т17.	8
Разом			138

Зміст самостійної роботи студентів заочної форми навчання

Студенти заочної форми навчання виконують контрольну роботу, яка включає три теоретичних питання. Вимоги до її виконання, методичні вказівки і варіанти визначаються методичними рекомендаціями до виконання контрольних робіт, які кожен студент отримує на кафедрі у період настановчої сесії, а також вони доступні в електронному освітньому ресурсі в Модульному середовищі для навчання ХНУ.

5 Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних і сучасних технологій, зокрема: лекції (з використанням методів проблемного навчання та візуалізації для активізації пізнавальної діяльності студентів); практичні заняття (з використанням активних методів навчання, зокрема, дискусій).

6 Методи контролю

Оцінювання студентів здійснюється у формі поточного та підсумкового контролю. Поточний контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти здійснюється впродовж семестру з метою оцінювання рівня засвоєння ними навчального матеріалу під час усіх видів навчальних занять. Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком навчального процесу. Поточний контроль проводиться у формах усного та письмового опитувань, перевірки індивідуального завдання.

Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту. Підсумкова оцінка з дисципліни складається із середньозваженої оцінки за результатами поточного контролю всіх видів навчальної роботи та оцінки за підсумковий контрольний захід (іспит).

При виконанні курсової роботи з дисципліни студент має дотримуватися політики академічної доброчесності.

7 Оцінювання результатів навчання студентів у семестрі

Система оцінювання навчальних досягнень студентів базується на аналізі знань і практичних навичок та здійснюється відповідно до Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Хмельницькому національному університеті.

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за інституційною чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно з урахуванням коефіцієнта вагомості. Вагові коефіцієнти визначаються структурою дисципліни і важливістю окремих видів її робіт.

При оцінюванні знань студентів використовуються різні види контролю, зокрема: усне та письмове опитування на семінарському занятті, перевірка індивідуального завдання.

Оцінка на семінарському занятті складається з таких елементів: знання матеріалу теми; вміння обґрунтувати думку та оперувати основними категоріями; залучення до дискусій на семінарі.

Пропущене практичне заняття студент зобов'язаний відпрацювати у визначений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичного навчання у семестрі.

Захист курсової роботи

1. **Подання роботи до захисту.** Курсові роботи подаються науковому керівникові у визначені ним терміни. Керівник перевіряє і попередньо оцінює роботу.

2. **Захист роботи.** Курсові роботи захищаються перед комісією, до складу якої входять викладачі кафедри та, за потреби, представники деканату. Студент виголошує виступ тривалістю 5-7 хвилин і дає відповіді на запитання комісії. Керівник роботи оголошує свій відгук та попередню оцінку роботи. Після цього комісія виставляє студенту підсумкову оцінку за виконання курсової роботи.

Критерії оцінювання курсових робіт.

Робота, в якій проведено глибокий аналіз джерел та літератури, використані різноманітні методи дослідження, запропоновано власне вирішення проблеми, викладені аргументовані висновки та обґрунтовані пропозиції може бути оцінена на **«відмінно» (А)**.

Робота, в якій проведено глибокий аналіз джерел та літератури, самостійно підібраний та проаналізований значний за обсягом та актуальний матеріал, зроблені аргументовані висновки та обґрунтовані пропозиції, але є незначні помилки в оформленні роботи або допущені неточності під час захисту – може бути оцінена на **«добре» (В)**.

Робота, в якій проведено глибокий аналіз джерел та літератури, самостійно підібраний та проаналізований значний за обсягом та актуальний матеріал, але є проблеми з належним оформленням роботи, аргументацією висновків в тексті роботи або під час захисту, може бути оцінена на **«добре» (С)**.

Робота, в якій самостійно підібраний та проаналізований значний за обсягом та актуальний матеріал, але відсутній достатній аналіз джерел та літератури, допущені помилки в оформленні роботи або мали місце неточності чи помилки при її захисті, може бути оцінена на **«задовільно» (D)**.

Курсова робота, в якій прореферовано джерела і на їх основі розкрито тему, а також у мінімально необхідному обсязі розкрито зміст роботи під час захисту, допускається до захисту, але не може бути оцінена вище ніж на **«задовільно» (E)**.

Курсова робота, в якій буде виявлено ознаки плагіату знімається з розгляду, а її авторів виставляється оцінка **«незадовільно» (FX або F)** та видається завдання для написання нової курсової роботи. Крім того, не допускаються до захисту роботи, які не відповідають вимогам до оформлення курсових робіт, а також роботи, подані з порушенням термінів їх виконання або за наявності негативного відгуку керівника роботи.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота	Самостійна, індивідуальна робота	Семестровий контроль (іспит)
Опитування на практичних заняттях (мінімальна кількість оцінок – 4)	Індивідуальне завдання	
0,4	0,2	0,4

Умовні позначення: ВК – ваговий коефіцієнт.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів заочної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота	Самостійна, індивідуальна робота	Семестровий контроль
Опитування на практичних заняттях	Контрольна робота	Іспит
ВК* : 0,2	0,3	0,5

Умовні позначення: ВК – ваговий коефіцієнт.

Оцінювання усних та письмових опитувань на практичних заняттях і контрольних робіт

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій оцінювання
Відмінно	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує 13 понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді державною мовою (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення роботи і володіння спеціальними приладами та інструментами. Здобувач вищої освіти не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві-три несуттєві похибки
Добре	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві-три несуттєві помилки.
Задовільно	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні

	репродуктивного мислення, здобувача вищої освіти має слабкі знання структури дисципліни, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачу вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна інтервальна шкала балів	Інституційна оцінка, критерії оцінювання		
A	4,75–5,00	5	Зараховано	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок
B	4,25–4,74	4		Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4		Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	Незараховано	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2		Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

8 Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Еволюція наукових уявлень про роль політичних партій: класичні школи
2. Сучасні дослідження політичних партій
3. Внесок українських дослідників у розвиток партіології
4. Основні підходи до визначення поняття «політична партія»
5. Інституційні ознаки політичної партії
6. Функції політичних партій у політичній системі суспільства
7. Специфіка партійної діяльності сучасних партій
8. Наукові підходи, концепції, погляди щодо політичних партій
9. Історичні умови створення партій

10. Роль партій у політичному житті країн
11. Елементи (індикатори) політичної партії
12. Чинники ефективного здійснення партійної діяльності
13. Конституція України про партії
14. Активізація залучення громадськості до партійної діяльності
15. Сутність, роль, значення поняття квазіпартійної організації
16. Ідеології політичних партій
17. Стан партійної діяльності українських партій: статистичний та порівняльний аналіз
18. Зарубіжний досвід фінансування партій та умови його запровадження в Україні
19. Форми та напрями партійної діяльності
20. Роль партій у здійсненні діалогу між державою та суспільством: вітчизняний та зарубіжний досвід
21. Сучасні форми партійної організації
22. Теорія партійних змін
23. Актуальні аспекти співпраці партії з громадськістю
24. Зарубіжний досвід контролю за партійною діяльністю
25. Діяльність партій у Верховній Раді України
26. Базові характеристики політичних об'єднань
27. Сутність і різновиди партійних систем
28. Типологія політичних партій
29. Теорія партійних систем Дж. Сарторі
30. Закон України «Про політичні партії» 2001 року
31. Основні елементи політичної партії
32. Партійне керівництво: суть та типи
33. Теорія та практика партійних коаліцій
34. Однопартійна система та її характеристики
35. Еволюція партійної системи України
36. Особливості функціонування двопартійної системи
37. Багатопартійна система і її головні типи
38. Способи визначення конфігурації партійних систем
39. Політичні партії та їх фінансова діяльність
40. Демократичні стандарти фінансування політичних партій
41. Основні механізми фінансового контролю
42. Досвід фінансової діяльності партій у сучасній Україні
44. Правова інституціоналізація політичних партій
45. Свобода утворення та діяльності політичних партій
46. Регулювання порядку утворення та діяльності політичних партій
47. Сучасні тенденції у розвитку політичних партій
48. Еволюція політичних партій в Україні
49. Класифікація політичних партій України
50. Опозиційна діяльність політичних партій
51. Політичні партії та групи інтересів
52. Політичні партії та виборчий процес
53. Політичні партії та політична система суспільства
54. Соціологія партійних систем М. Дюверже
55. Регулювання порядку тимчасового зупинення і припинення діяльності політичних партій
56. Політичні партії та демократія.

Рекомендована тематика курсових робіт

1. Правова інституціоналізація політичних партій у демократичних і тоталітарних державах: порівняльний аналіз.
2. Порівняльна характеристика американського та британського типу двопартійних систем.

3. Особливості електорального маркетингу політичних партій в Україні.
4. Порівняльний аналіз системи фінансування політичних партій України та інших пострадянських країн.
5. Порівняльна характеристика організаційної структури кадрових партій.
6. Особливості організаційної структури парламентських партій в Україні.
7. Взаємозв'язок виборчих та партійних систем. Особливості виборчої та партійної систем в Україні.
8. Формування реальної багатопартійності в країнах Центрально-Східної Європи.
9. Неоідеології в теорії та практиці сучасних політичних партій.
10. Порівняльна характеристика розвитку партійних систем в пострадянських країнах.
11. Тенденції змін партійних систем у країнах Європи.
12. Роль популістських партій в політичних системах країн світу.
13. Відображення інтересів бізнесу в діяльності політичних партій України та інших країн.
14. Політична партія як інститут представництва інтересів (на прикладі окремої партії, її роботи в законотворчому і представницькому органі).
15. Портрет сучасного українського націоналізму через призму діяльності партій відповідного спрямування, їх лідерів та їхніх партійних програм.
16. Партійна система Великобританії: історія та сучасний стан.
17. Партійна система США: історія та сучасність.
18. Партійна система України: особливості та закономірності функціонування.
19. Партійна система сучасної України: етапи становлення і проблеми типології.
20. Роль політичних партій в сучасних політичних системах та їх представницький потенціал у майбутньому.
21. Аналіз реалізації партійних передвиборчих програм (на прикладі діяльності парламентських партій Верховної Ради України IX скликання).
22. Феномен партії влади в сучасній українській політичній системі.
23. Політичні вибори, партії та політичний режим: особливості взаємовпливу та взаємодій.
24. Номінація кандидатів і політичні партії. Праймеріз як особлива процедура номінації кандидатів.
25. Нормативно-правове регулювання діяльності політичних партій і громадських організацій в Україні.
26. Види партійних систем та особливості їх застосування в сучасних державах.
27. Урядовий статус політичної партії.
28. Специфіка функціонування наднаціональних партій в Європейському Союзі.
29. «Сім'ї» політичних партій у Європейському парламенті.
30. Урядовий статус політичної партії.
31. Правові основи діяльності політичних партій в Україні.
32. Інституціоналізація політичних партій в Україні.
33. Особливості організації та діяльності політичних партій США.
34. Особливості організації та діяльності політичних партій Великобританії.

9 Методичне забезпечення

Навчальний процес з дисципліни повністю і в достатній кількості забезпечений необхідними матеріалами, що розміщені в модульному середовищі для навчання Moodle. Доступ до ресурсу: <https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=6387>

10 Рекомендована література

Основна

1. Гонюкова Л. Політичні партії як інститут державної політики та управління: теоретико-методологічний аналіз: монографія / Л. Гонюкова. К.: НАДУ, 2009. 392 с.
2. Дюверже М. Политические партии. М.: Академический Проект, 2000. 538 с.
3. Примуш М. В. Історія і теорія політичних партій. Донецьк: КИТИС, 2000. 258 с.

4. Шведа Ю. Теорія політичних партій та партійних систем. Львів, 2004. 325 с.

5. Політичні партії: теорія та функціональні практики: [Навчальний посібник] / Новакова О. В., Агафонова

Г. С., Моїсеєва А. С., Струнін П. А. Луганськ: Вид-во СХУ ім. В.Даля, 2014. 300 с.

Додаткова

6. Монолатій І. С. Теорія політичних партій та партійних систем: Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «політологія». Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2018. 78 с.

7. Обушний М.І., Примуш М.В., Шведа Ю.Р. Партологія: Навч. посібник. Київ, Арістей. 2006.432 с.

8. Хімченко О. Г. Політичні партії і виборчий процес в умовах розбудови демократичного суспільства. Київ, 2006. 207 с.

9. Шведа Ю. Політичні партії. Енциклопедичний словник. Львів: Астролябія. 2005.488 с.

10. Закон України “Про політичні партії в Україні” із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 27 листопада 2003 року N 1349-IV, від 6 липня 2005 року N 2748-IV, від 25 березня 2004 року N 1665-IV (зміни, передбачені Законом України від 25 березня 2004 року N 1665-IV, набрали чинності з 1 жовтня 2005 року, враховуючи зміни, внесені Законом України від 7 липня 2005 року N2777-IV), від 19 грудня 2006 року No 489-V.

11 Інформаційні ресурси

1. Модульне середовище для навчання. Доступ до ресурсу: <https://msn.khnu.km.ua>.

2. Електронна бібліотека університету. Доступ до ресурсу:
http://lib.khnu.km.ua/asp/php_f/page_lib.php.

3. Репозитарій ХНУ. Доступ до ресурсу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/?locale=uk>.